

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק ראשון: תחייתה של יהדות מרוקו

צרות פורטוגל

היו משפחות רבות שהוגלו בידי שלטונות פורטוגל למרוקו. ביניהן היתה קבוצה של כמאתים נשים עגונות, אלמנות חיות או זקוקות ליבום, שספני פורטוגל הורידום לחופי מרוקו והמה ישבו יחד בחצר אחת בעיר סאלי, עסקו יחד במלאכת יד וניהלו קופה משותפת. הן ניוונו מלחם ומים ועם כל זה הפרישו מהנותר להם לצדקה, להחזקת תלמידי בתי מדרשות.

אפס, לא בכל פורטוגל נוצר מצב כזה ובחלק מקהילותיה ניתן ליהודים וגם למגורשים, מנוח, והקהילות המשיכו לשגשג.

כך נמשך הדבר עד שנת רנ"ז. אז הצטרפה אף פורטוגל לגזירות השמד, וכל יהודיה שלא אבו להתנצר גורשו מתחומיה. שוב גדשו יהודים את חופיה של מרוקו ושוב סבלו מנחת זרועם של הנציבים הפורטוגזיים היושבים בערי החוף.

הארת פנים ממרום

ויהי בשנת רנ"ח, היא שנת ירח"ם לפ"ק, ריחם ה' על עמו ויפסקו הצרות מגולי ספרד ופורטוגל אשר בפאס ובמרוקו כולה, הרעב חדל, המגפות נעצרו, והכלכלה הלכה והשתקמה במהירות פלאית. סוף סוף באו הגולים אל המנוחה ואל הנחלה והחלו מקימים את בתיהם וקהילותיהם.

גם מושלה של פאס, מולאי שייך, שהיווה קרן אורה ליהודים בשנות ענותם, המשיך בפעליו הברוכים ומיד עם עבור הרעב הוציא פקודה לכל בני עמו לשחרר את כל הילדים שנמכרו לעבדים בעקבות הרעב, ולהשיבם לבית אבותם ולמשפחותיהם.

"ואחר זה הזמן בחמלת ה' על עמו חזק וריחמם, מש[נת] ירח"ם והלאה בירכנו ה' בברכותיו עד שבנינו בתים ועליות מרווחות בציור וכיור. וברכנו השי"ת בישיבות ותלמידים ובתי כנסיות יפיפיות בנויות לתלפיות וספרי תורה מלובשים שש ומשי ורקמה ומעוטרים בכסף עד שיצא טבעו של ה"אל מלאח" בכל ארץ ישמעאל כהיום הזה!"

השנים הנוראות שחלפו על ראשם, מלבד שהפילו בהם חללים רבים והניסו קהל גדול חזרה לקסטיליה, גם הבריתו רבים מן הגולים שהמשיכו לאחוז מקל נדודים בידם ונמלטו על נפשם כדי למצוא מקום טוב יותר. מהמפורסמים שבהם היה הגאון רבי יעקב בירב זצ"ל, מחדש ה"סמיכה" בארץ ישראל.

וכן יכתוב מהר"י בירב לימים:

"ות' ל מיום הגירוש והשמד שבספרד, הייתי מורה הוראות בישראל, ורב לחמשת אלפים בעלי בתים יהודים במדינת פאס כמפורסם לכל העולם. והייתי אז בן י"ח שנים ועדיין לא הייתי בחתימת זקן והיו שם חכמים גדולים ועם היותי ברעב ובצמא ובחוסר כל לעולם הלכתי בדרכי ה"י."

אפס, ככל הנראה לא התמהמה רבי יעקב בירב בפאס כי אם תקופה קצרה בת כמה חדשים, בשנת רנ"ג עצמה כבר שהה בתלמסן, ומשם נסע דרך אלג'יר לארץ ישראל.

היה בהם בעוזבים את מרוקו גם הגאון המקובל "החייט", שכמובא לעיל המשיך לנאפולי שבאיטליה. השלישי מגדולי הדור שננטש אז את פאס וגלילותיה, היה רבינו דוד בן זמרה, הרדב"ז, שעודו ילד כבן עשר הגיע עם משפחתו לפאס, עזב אותם והמשיך לארץ ישראל. אולי בלויית מישוה מבני המשפחה.

אמנם כן, למרות הרעב והמחלות שאכלו בפליטים בכל פה, ועל אף המון הנמלטים שהמשיכו במסעם לארצות אחרות או אף חזרו לקסטיליה וקבלו עליהם מאונס את הנצרות, ריחם ה' עדיין היה בהם בנותרים די, בכמות ובאיכות, כדי לשקם את יהדות מרוקו ולרוגם את קרנה מעלה מעלה בכל מידה נכונה.

אף כי במהלך השנים הבאות התעוררו דברי ריבות בין התושבים והמגורשים, בעיקר סביב שאלת ה"נפיחה" בריאה להתיר סרכותיה, הרי שעם השנים התאחדו הקהילות והיו לאחד כמעט לגמרי, כאשר הבכורה ניתנת למגורשי ספרד שהיו רבים וטובים ובהם גדולי תורה ואנשי מעלה למכביר.

כמה עשרות שנים אחרי הגירוש הוציאו רבני המגורשים מתחת ידם "ספר תקנות" עליהם חתמו גם כמה מחשובי רבני הקהילות הוותיקות במרוקו. במיוחד ניכר האיחוד בפאס וכל גלילותיה אשר בצפון מערב מרוקו. בפאס עצמה התאחדו הקהילות לגמרי, ורק בדבר אחד נותר הבדל ביניהם: צאצאי התושבים המקוריים התפללו עוד דורות רבים אחר כך בבית הכנסת שלהם שתחת הנהגת הרבנים לבית אבן-דנאן, ובנוסף תפלה משלהם, נוסח הקרוב לסגנון הסיודר הטריפוליטי. בכל הערים שסביבותיה: מקנס ואל-קצאר, נודון באדים ודבדו, וערי החוף: טנג'יר, ארזילא ותיטואן, לעראיישי, ראבאט וסאלי, אספי וגלילותיהן, קיבלו הקהילות את צביון המוחלט מידי גולי ספרד, עד שרישומם של התושבים המקומיים כמעט ולא ניכר בהם.

פניני אור החיים

חברים טובים

ויגש אליו יהודה.

פרשת ויגש היא המשך לפרשת מקץ. יוסף הצדיק אמר לשבטים שבנימין יישאר אצלו להיות עבד, ואת האחים הוא משחרר. ואז ניגש יהודה ואמר את המובא בתחילת הפרשה.

אלא שתוספת המילה 'אליו' צריכה הסבר. התורה מתארת את כל השתלשלות העניינים, וזה ברור שיהודה ניגש אליו, אל יוסף. היינו יודעים זאת גם אם היה כתוב ויגש יהודה, ללא תוספת המילה 'אליו'.

אומר האור החיים הקדוש: הצדיקים לא מתחברים עם רשעים. השבטים רואים לפנייהם את המשנה למלך מצרים, וסבורים שהוא גוי עובד עבודה זרה, והלב הנקי והזך של השבטים מתרחק ממנו באופן טבעי. כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.

כאן עשה יהודה משהו נגד טבעו, והתקרב בלבו 'אליו', אל יוסף, כדי שעל ידי זה יתקרב הלב של יוסף אליו, ויקבל את דבריו. לב מרגיש לב.

זו התוספת 'אליו'. אילו לא סיבה מיוחדת זו, לא היה יהודה מקרב לבו אל אותו אחד שהוא סבור עליו שהוא גוי עובד עבודה זרה. חברים צריך לברור, לדעת עם מי מתחברים.

הזהירות העצומה מלהלבין פני חבירו

דבר מפעים מוצאים אנו בחיבור החיים הקדוש.

'ראיתי לתת לב בעניין יוסף' כן הוא כותב, 'איך לא חש על צער אביו כמה שנים'.

נכון שבתחילה הוא היה עבד ולא היו לו את האפשרויות לתקשר עם הבית. אבל אחר כך, כשנעשה משנה למלך מצרים, למה לא כתב אגרת לאביו, דע לך שאני, יוסף, חי, ויש לי תפקיד חשוב של משנה למלך מצרים, וכי וכו'.

יוסף הצדיק יודע שהוא בן חביב אצל אביו, ובוודאי אביו מתאבל ומצטער עליו. למה הוא לא הודיע לו?!

אומר האור החיים הקדוש, גם כשהייתה לו אפשרות להודיע,

עדיין הייתה לו מניעה גדולה. **'הוא חש על כבוד האחים מלביישם לפני יעקב ויצחק וכל זרע יעקב'.**

הוא יותר על הרצון להודיע, הוא ישים בצד את הגעגועים, העיקר לא להביא את האחים שלו לידי בושה וכלימה.

מוטב יפיל אדם עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים!!

עמו אנוכי בצרה

'אנוכי ארד עמך מצרימה'.

את הפסוק הזה קשה להבין כפשוטו אומר האור החיים הקדוש.

הרי ידועים דברי חז"ל שמשה רבינו אמר לפרעה 'כצאתי את העיר... והעתרתי אל ה', כי בתוך העיר לא יכל משה רבינו להתפלל, 'לפי שהייתה מלאה גילולים'. ומה הכוונה 'אנוכי ארד עמך מצרימה'.

וכן מפרש האור החיים את הפסוק: **'מצרימה', היא מלשון 'מיצר'.**

כשאדם נמצא בצרה, במצוקה, צר לו, זה נקרא 'מיצר'.

לפני רדתו לגלות, אומר הקב"ה ליעקב אבינו **'אנוכי ארד עמך מצרימה'**, מתחילה הגלות, זה קשה, זה לא פשוט, אבל דע לך 'אנוכי ארד עמך מצרימה', אני נמצא איתך בגלות.

עמו אנוכי בצרה.

קבלת גזירת מלך ברצון בניו ובני בניו וגו', הביא אתו מצרימה.

כל זמן שאחד מירודי מצרים קיים' כך אומרים חז"ל, 'לא התחיל השעבוד'.

למרות שהם כבר היו במצרים, אך השעבוד התחיל רק אחרי שיורדי מצרים, אלו שהגיעו עם יעקב אבינו, נפטרו.

ומה זה מלמד אותנו?

אומר האור החיים הקדוש: עצם העובדה שהם הסכימו לקבל על עצמם ברצון את גזירת הגלות, זה המתק מהם את הגזירה. וכלשון האור החיים הקדוש **'סמא דיסורי קבולי'** כלומר התרופה של היסורים היא קבלתם ברצון.

הם הסכימו ברצון לקבל את עול הגלות - סרה מהם גזירת הגלות.

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

כמים הפנים לפנים

ויגש אליו יהודה (מד יח).

בכל הנוגע ליכולותיו של האדם להתקבל בחברה, להתחבר על הסביבה וליהנות מיחס חם ואוהד, מלמדנו רבינו 'האור החיים' הקדוש זע"א שיטה בדוקה ומנוסה, ואלו דבריו: **"ובדרך דרש יתבאר אומרו ויגש אליו, על דרך אומרו (משלי כו ט): 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם'."**

"ולזה נתחכם יהודה להטות לב יוסף עליו לרחמים, והקירב דעתו ורצונו אליו לאהבו ולקבבו, כדי שתתקרב דעתו של יוסף אליו לקבל דבריו ופיוסו. והכרח לעשות כן, לצד שמן הטבע לא יחבבו בני יעקב עובדי עבודה זרה... וממנו נפשם לשנוא [את אשר] אשר בשר חמורים בשרם, לזה הוצרך לפי שעה להפך המוטבע ולהגישו ללבבו, ולהשיבו בתוואני דליביה [-בחדרי לבבו]."

במילים אלה מלמדנו רבינו את הדרך הנכונה והמוצלחת ביותר לגרום להערכת ואהדת הזולת אותך, והיא - עשה כן אתה עצמך כלפיו, והדבר ישפיע אף להיפך. פשוט, גם אם לא תמיד קל.

כל אדם רוצה להיות מקובל, אהוד בקרבה ומוקד משיכה לחברים וידידים. אין אחד שלא מעוניין להתחבר על סביבתו, לדעת שאנשים אוהבים ומעריכים אותו ולמצוא את הנתיב לליבם של בני האדם שסביבו. אך כיצד עושים זאת?

ישנם אנשים שהדבר בא להם באופן טבעי. מטבעם, הם ממכבים בראש המדברים ומשמשים 'מסמרי הערב', לא רק בערב אלא גם בבוקר ובצהריים. לעומתם, אחרים מתאמצים ומנסים בכל כוחם, ואפס. משהו לא עובד. במקרים גרועים יותר הם אף נתפסים לצעדים נואשים, 'נדבקים' לזולת ויוצרים לעצמם סטיגמה של טרדנים וטרחנים ללא תקנה.

מוסר על החמור, אשר ישב בערכו של יום עבודה מתיש וערך את חשבון נפשו.

'מה יש לי בחיי?' קונן בעודו לועס בקול זנב-שיבולת מזדמן, 'אני עובד, איך לומר - כמו חמור, מתאמץ ללא הרף ומשרת את אדוני נאמנה, ומה אני מקבל בתמורה? מעט קש ותבן!'

לצד החמור השתרע לו בתנוחה עצלנית הכלב, בן תפנוקיו של האדון. הלה, שעריר ופרוותי, מזיל ריר מפיו ואוזניו שמוטות ברישול, זכה ליחס של בן-מלכים.

'אמור נא' פנה אליו החמור בטרנוניה, 'על מה ולמה אתה זכאי למלונה חמימה ונעימה, לאומצת בשר עסיית ולטיויל יומימי עם האדון, בעוד שאני נמק תחת העול ואיני זוכה לכל זאת?!' הכלב התהפך על צידו באדישות והפטיר: 'אני יודע ללקק, אתה לא.'

'מה? תהה החמור.'

'אסביר לך' הואיל הכלב לתרום מניסיונו העשיר וחכמת החיים הכלבית שלו, 'כשהאדון שב הביתה מן השדה, אני שש לקראתו ומזנק אל על בתנועות של חיבה, מלקק אותו בפניו ומסביר לו פנים, ואילו אתה, מה אתה עושה שיצדיק יחס ותמורה?'

שמע החמור, נהר לאות הסכמה, הרהר בדברים והיער את המסקנות הנדרשות.

כבר למחרת, בעת ששב האדון הביתה בתום יום העבודה, יישם החמור הלכה למעשה את מה שלמד אך אמש. הוא זינק על האדון, התנפל עליו

ובעט בו בברוטליות, הפילו ארצה וליקקו בכל פה.

האדון, למותר לציין, פחות התלהב מהרעיון, הוא כמעט מת שם, ובתמורה הוא נתן לחמור מכות נאמנות.

'איפה טעית?!' התין החמור במרמור הולך וגובר, שופך את זעמו על הכלב. 'רימיית אותי, נכון? הפכת אותי ללעג וקלס!'

'לא ולא' השיב הכלב נחוצות, 'הנני עומד במילתי כי הסוד הוא ללקק את האדון, אך גם ללקק - צריך לדעת איך...'

סיפור זה משמש כמשל לסוגים שונים של אנשים, שיש מהם שניחוו בחוש הליקוק, דהיינו יודעים הם את סוד החנפנות, ובכך נעשים הם מקובלים בחברה. אך יש מהם שחסרים את החוש הזה, וכשהם מנסים את מזלם בחנפנות מעושה, הם מוצאים את עצמם מוקעים עוד יותר מהחברה.

ובכן, מהי תקנתו של המסכן הזה שלא יודע ללקק והוא רוצה להכנס לחברה?

הוא אשר הקדמנו את עצתו המעניינת של רבינו האור החיים הקדוש בפרשת השבוע, על פי הפסוק בספר משלי 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם'. המים הם כמו מראה, וגם לב האדם זה כמו מראה. כשאדם אוהב את חברו בליבו, ואף שקשה לו הדבר הוא מתגבר לחשוב מחשבות של אהבה כלפיו - בסופו של דבר גם חברו יאהב אותו.

האור החיים מסביר שיהודה השתמש עם הפטנט הזה כדי להטות אליו את ליבו של יוסף, ויגש אליו יהודה' - הוא קירב את לבבו אליו, אהב אותו וחייב אותו, ועל ידי זה הוא פעל שגם יוסף הצדיק יאהב אותו בזורה.

כבשן האש

תמיהה מתבקשת תמה רבינו בעל 'האור החיים' הקדוש זע"א בפרשתנו (מה כו):

כיצד יתכן שכל אותן שנים שהיה יוסף במצרים, לא שלח להודיע לאביו כי הוא חי?

בשנות עבדותו ובשנות כליאתו בבית הסוהר, יתכן לומר שלא היה באפשרותו, אך מאז שעלה לגדולה, הלא חלפו תשע שנים תמימות עד שבאו אחיו, וכיצד לא חש לצערו של אביו, שבכל אותן שנים ישב והתאבל על בנו האהוב?! והתשובה מרעידה:

יוסף נמנע מלהודיע לאביו, מפני שלא רצה לבייש את אחיו ולפרסם את חטאם.

האחים הרי סיפרו ליעקב שחיה רעה אכלתהו, וכאשר ישמע יעקב שיוסף חי, עלול הוא לחשוד באחים שידם בעל - כפי שאכן אירע.

וכך אמרו חכמינו (ב"מ נט): 'נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילכין פניו חבירו ברבים'.

מאמר זה שגור בפי הבריות כהמחשה עד היכן יש להיזהר מהלבנת פני חבריו, אך מעולם לא מצאנו אדם שיעלה על דעתו להפיל את עצמו לכבשן האש ובלבד שלא ילכין פני חבריו, מלבד תמר שבעקבות המעשה שלה דרש רבי יוחנן משמו של רבי שמעון בר יוחאי את המאמר הזה. אלא שאצל המשגיח מברנוביץ', הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב ליובצ'אנסקי זצ"ל הי"ד, לא היה מושג של מאמר חז"ל בעלמא, ואם כך אמרו חכמינו - כך יש לנהוג!

חורף כבד היה זה. השלג נערם לילות ארוכים, וקור עז שרר ברחובות. כל מי שהיה באפשרותו

העדיף להתכרבל תחת לשמיכות המחממות ולא לצאת אל הרחוב הסוער.

כך נהג גם השמש העירוני, שבמקום להתייצב על משמרתו בבית הכנסת הגדול עם שחר ולהעלות את האש בתנור הגדול, נותר מחופר במיטתו.

בתחילה, כשהגיעו ראשוני מניין 'ותיקין' שהתגברו כארי לעמוד ממיטתם ומצאו את בית הכנסת קר וחסוך, חשבו שנאנס השמש ולא יכול היה לבוא, אך למחרת שוב היה ההיכל קפוא וריק.

בחוץ שאגה הרוח, פתיחי השלג כיסו את החלונות, ואך בקושי הצליחו לתחוב את המפתח בחור המנועול. שלא לדבר על הזמן הרב שבזבזו בהכנסת העצים ובנסיונות להצית את האש בתנור המגושם, על מנת שיוכלו הבאים לפשוט את מעיליהם.

ומים חמים עבור הבאים, להשיב את הנפש מהקור כמו בימים הטובים - מאן דכר שמייחו?! מאן-דהוא שפגש את השמש ושאלו על העדרותו, סיפר שהלה גימגם על עיסוק חשוב שנקלע אליו שלא בטובתו.

ביום השלישי כבר כעסו כולם.

השמש נצפה משוטט בעיר כהרגלו, והמתפללים של המניינים המאוחרים סיפרו שלקראת השעה שמונה הוא נראה מגיח סוף סוף מביתו בנינוחות, כשטליתו ותפיליו תחת בית שחיו והוא צועד לבית הכנסת.

עבור מה מקבל השמש תשלום? האם לא נכלל במפורש בתנאי המשרה שעליו להשכים קום ולהכין את בית הכנסת למתפללים?

כשהטיח אחד מנכבדי הקהילה את האשמה בפני השמש, שתק הלה במבוכה ופניו הסמיקו.

"ממחר הכל יהיה כשורה", הבטיח לאיש הזועם.

אבל למחרת לא נראו מבעד לחלונות בית הכנסת קרני אורן של העששיות, ור' זרח האופה שוב נאלץ לכלות את זמנו במילוי התנור בעצי ההסקה, תוך שהוא משפשף את ידיו מחמת הקור, במקום לומר את פרקי התהלים הקבועים שהיה רגיל לומר לפני התפילה. שלא לדבר על כוס התה המהביל שהיה רגיל לשתות...

אחד המתפללים קרא לפטר את השמש ממשרתו, ואחרים תבעו לקצץ במשכורתו: **"עבור מה אנו משלמים לך? על שנת החורף המתוקה שלו?!"**

אחרי תפילת המנחה התגודדו כמה מוותיקי המניין סביב השמש בזעם: 'כיצד אינך מתבייש לישן על מיטתך בעוד כולנו סובלים מהקור הנורא?!'

השמש השפיל עיניו ושתק, אזניו בערו מבושה, והוא ייחל שהאדמה תבלע אותו. 'אתם צודקים, אמצא לכך פתרון', אמר, וגמלט מהמקום.

אלא שכאשר קרא התרגול בעלות השחר הבא, התהפך השמש על מיטתו והמשיך לישן. בקור שכזה לא יעלה על הדעת להוציא אף לא את האצבע הקטנה אל מחוץ לשמיכה, הרהר מוחו המנמנם שלא אבה לחשוב על ההשלכות. את העלבונות שספג אמש, העדיף לשכוח.

'ממחר', החליט בליבו בהחלטה נחושה' תוך כדי ששמורות עיניו נעצמות שוב.

כעבר שעתיים, כשהזדחל מהמיטה וראה את השעון, כמעט ופרח לבו. שוב פעם גברה עליו תאוות השינה, וכעת עלול הוא להיות מפוטר ממשרתו...

מאין יביא לחם לעולליו? וכיצד ישא את פניו

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

חיים כרצון ה'

ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי.

אם יעקב אבינו רואה את פני יוסף, ודאי שהוא חי, האם אין זה כפילות 'אחרי ראותי את פניך, כי עודך חי'?

ותמיהה נוספת: מדוע לא אמר זאת יעקב אבינו כשבישרוהו שיוסף חי. למה רק עכשיו הוא אומר זאת? מעניק לנו האור החיים הקדוש תובנה מעניינת מאוד.

יעקב אבינו שומע שיוסף חי, אחרי כה הרבה שנים שהוא לא יודע מה קורה עם בנו, הוא שומע שהוא חי והוא שמח שמחה גדולה.

אך עדיין אין השמחה שלמה. השאלה היא **איך הוא חי?**

הוא נמצא לבדו בין גויים, בארץ מלאה טומאה ועבודה זרה, מי יודע איזה נסיונות עברו עליו ואיך הוא עבר את אותם נסיונות.

זה שאמר לו שיוסף חי, זה עדיין לא מספיק להרגיע אותו.

איך יוכל יעקב אבינו לדעת את מצבו הרוחני של יוסף? אומר האור החיים הקדוש, ידוע שצדיקים רואים על פניו של אדם את מצבו הרוחני. על פני האדם רשום מצבו במדויק, וצדיקים רואים זאת. על אחת כמה וכמה שיעקב אבינו ראה על פניו של אדם מה הוא.

מקודם אמרו ליעקב אבינו שיוסף חי, כעת הוא רואה אותו. הוא רואה על פני יוסף שהוא נותר בצדקתו. אומר יעקב אבינו כעת אני רגוע **'אחרי ראותי את פניך'** ראיתי עליך **'כי עודך חי'**, לא השתנית אלא נותרת צדיק, בבחינת הצדיקים שנקראים חיים. עוד יוסף חי!

תחושת הרעב לפי מחשבת האדם

ולחם אין בכל הארץ, כי כבוד הרעב מאוד.

דבר פלאי ומעניין אומר האור החיים הקדוש.

לא רק שלא היה לחם כי הייתה בצורת ולא גדלה תבואה. אלא עצם זה שהיה רעב, זה גרם לאנשים לאכול הרבה יותר... וכך הם כילו את כל מה שהיה ברשותם.

מספר האור החיים הקדוש שכן היה בזמננו, שהיה רעב במדינות המערב, ובגלל תחושת המחסור היה אדם אחד אוכל כשיעור מאכל של עשרה אנשים! רחמנא ליצלן.

תחושה של רעב אינה אובייקטיבית, מחשבות האדם משפיעות על ההרגשה ועל התחושה.

הי רצון שלא יחסר לנו מזון לעולם ועד.

האיש המכווץ לא הגיב, באדישות המשיך להצית את הגפרורים ולהבעיר את העצים.

חמתו של השמש בערה בו, והוא בעט באיש בכעס; שמה יוציא התמונה את ראשו מהתנור סוף סוף? אך הלה לא זו.

במקום להוציא את ראשו - התחפר עמוק יותר על מקומו בתנור, והכניס את ראשו לחלל התנור המוצת...

שיעולים עזים בקעו מגרונו, העשן סימא את עיניו ונכנס לקנה הנשימה שלו, זקנו נחרך מהאש הלהוטת, אך הוא לא זו.

רק כשחש שהשמש פנה משם, הוציא את ראשו ונמלט מבית הכנסת כשפניו מכוסות בצעיף.

איש לא ידע את זהותו של המדליק האלמוני. ולגודל מזלו של השמש, לא הבין אף אחד מתושבי ברנוביץ מה קרה לזקנו של המשגיח המפורסם רבי ישראל יעקב ליובצ'אנסקי, שחציו נעלם פתאום...

כך קיים רבי ישראל יעקב בעצמו את מאמר חז"ל "נוח לו לאדם שיפיל לתוך צמנו לחם כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים", כפשוטו ממש!

ונראה לומר בדרך רמז: כבשן האש עליו אמרו חכמים שנוח לו לאדם להפיל עצמו אל תוכו מהלבנת פני חברו, הוא נרות החנוכה.

אם 'פיל' האדם את עצמו לתוך החנוכה, אם יכניס את עצמו למהות החג וידבק באורו, יזכה למדות טובות הרמוזות ב'ואל ילבין פני חברו'.

ורמז נוסף יש כאן: המלים 'נח לו' הן בנימטריא 'חנוכה' (עם האותיות).

ואוהביו כצאת השמש בגבורתו

ובענין זה מפורסמת היא העובדה אותה מספר הגאון רבי חיים יוסף דוד אולזאף זיע"א, **החיד"א**, על רבו רבינו בעל **'האור החיים'** הקדוש, כמה פעמים בספריו, תוך הדגשת חשיבות הדברים:

"וכבר כתבתי שאני כותב זה הרבה פעמים - להיותו יקר הערך, ודברי מוסר צריך לחזור עליהם לעורר הלב ליראה את ה'" (מראית העין ר"ה ז).

וזהו המעשה: פעם זילזל אחד מתקיפי הקהל בעירו של רבינו בעל 'אור החיים' הקדוש, בתלמיד חכם אחד.

על מנת להשכיח שלום בעיר, פנה בעל 'אור החיים' לחכם זה, ובקשו שיעביר על מדותיו וימחל לאותו עשיר. נענה אותו חכם ואמר: תיכף ומיד לאחר שביזה אותי מחלתי לו לעשיר זה, מפני שאמר **בזוהר הקדוש** (ח"ג כה:), שחטאי ישראל כביכול מכבידים על כנפי השכינה ומצערים אותה, ועל מנת שלא יהיה צער לשכינה מחלתי לו לאותו אדם שביזה אותי תיכף ומיד, וכך לא נזקף לו הדבר לעוון.

ובספרו **'דבש לפי'** (מערכת מ אות כג) ביאר מרן החיד"א לאור מעשה זה, את דברי האמורא הקדוש **רבא** שאמר (ר"ה ז): "כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מ"ב ז יח): **'נושא עון ועובר על פשע; למי נושא עון - למי שעובר על פשע'**:"

כי המעביר על מדותיו ומוחל לאחרים על מנת שלא יהא צער לשכינה הקדושה מאותה העבירה, זוכה הוא שיעבירו על כל פשעיו על מנת שלא יהא צער לשכינה מעוונותיו שלו.

וכך מצאנו בספר הקדוש **'שפת אמת'** (ליקוטים, שבת פח:), שכתב על דברי חכמינו שאמרו: "עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר 'ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'".

טעם הדבר הוא, מפני שאמרו חכמינו (סנהדרין מו:), **'בשעה שאדם מצטער, שכינה מה לשון אומרת? קלני מראשי קלני מזרועי'**, כלומר, השכינה מצטערת בצערם של ישראל, ולפיכך הצדיקים שאינם רוצים לגרום לצער השכינה שמחים ביסורים, כדי להקל את צער השכינה כביכול.

מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

בבית הכנסת?

הגערות שספג אמש יהיו כאין וכאפס לעומת מה שעלול הוא לספוג היום...

כמעט והחליט להשאר בבית, אלא שזמן התפילה המתקרב הכריח אותו לפסוע בחשש לכוון בית הכנסת כשהוא מבטי לכל הצדדים כנגב.

לביש מזלו, כאשר עמד להניח רגלו על מפתן הדלת, נפתחה זו ומבית הכנסת יצא זלמן חוטב העצים. זלמן זה חרוץ ודייקן הוא, מעולם לא הפסיד תפילה כוונתיקין, ורק אמש הזהיר את השמש כי אם עוד פעם אחת יאחר למשמרתו, ידאג הוא בעצמו לפיטוריו...

פניו של השמש חווירו כסיד וברכיו פקו.

אלא שנס משמים קרה וזלמן לא הבחין בו כלל. כלומר, ראהו ואף הנהן בראשו קצרות לעומתו בברכת צפרא-טבא, אלא שכנראה נתחלף לו השמש במישהו אחר, שכן לא העיר לו מאום, ואף שמץ של רוגז לא שכן בעיניו.

גם אחרי תפילת מנחה, כאשר לא התגודד סביבו איש, ולראשונה זה שבוע ימים שלא ננעצו בו מבטי אשמה והערות ודוקרות, נשם השמש לרווחה.

מה פשרה של התעלומה? האם נואשו כולם מהתנור? בעלות השחר של יום המחרת, כבר לא העלה השמש על דעתו לקום. יום האתמול עבר בשקט, מדוע שיטריח את עצמו ממיטתו כעת?

כשקם לבסוף, הכהו לבו על שטותו. אין הנס מתרחש פעמיים, ולבטח היום יספוג כפליים...

להפתעתו, ברכוהו הכל לשלום כרגיל, ואיש לא פנה אליו בתלונה, אפילו חיים-ראובן המלמד, שהוכיח אותו נמרצות שבעטיו אין הוא יכול ללמד את התינוקות כראוי כאשר חסרה לו כוס התה של הבוקר, חיך לעומתו ברגע שראהו.

ביום השלישי, כששאל את ר' תנחום הצדיק המתנועע בפניתו מעלות השחר ועד חצות היום על ספריו, כיצד זה מחומם הליכל, הבין השמש סוף סוף את פישרו של הנס. מאן-דהוא משכים קום ומדליק את התנור, כך אמר ר' תנחום שהיה סבור שהשמש הוא המדליק האלמוני.

'איני יודע מי הוא זה, כאשר באתי היה בית הכנסת מואר, מוסק ונעים, והמים שבמיחם מבעבעים'.

השמש הנהנך גיגגם משהו על כך שהוא שלח מישוה למלא את מקומו, ונעלם משם.

כמה טוב! מלאכתו נעשית על ידי אחרים!

כנראה יהודי שאין לו במה להסיק את ביתו משכים קום, ובא להתחמם בבית הכנסת, חשב.

מאז ישן השמש שנת ישרים רגועה, ללא חלומות בעתה על פיטורים וללא סיטי לילה על צעקות וגידופים.

באחד הימים הוזקק השמש להשכים קום, מוכרח היה לקום ממיטתו לפני עלות השחר, וכיון שכן, כונן את צעדיו לבית הכנסת לגלות מי הוא ממלא המקום המסתורי.

שמה - הרבה בדרכו לבית הכנסת - אין כוונותיו של הלה טובות, ורוצה הוא להשיג את גבולי וליטול את משרתי. חייב אני לדעת מי הוא זה.

דלת בית הכנסת פתוחה היתה, משמע, אותו אדם כבר הגיע. אור קלוש דלק בהיכל, וצלליות רצדו על הקירות.

דמותו של ממלא המקום המסתורי נראתה כפופה על יד האח הגדול, מנסה להעלות את האש בעצי ההסקה.

"צפרא דמרי טב", קרא השמש לעברה של הדמות, מנסה לעמוד על זהותה ועל כוונותיה.

עווית של בהלה חלפה בגב האיש, והוא התכווץ במקומו בשתיקה, תוך שהוא ממשיך להתעסק באש ובעצים.

"בוקר טוב!" חזר השמש על קריאתו.

גם הפעם לא נענתה קריאתו.

השמש התרגז. מפני מה אין האיש עונה לו? וכי אין הוא ראוי לתגובה!?

הוא התקרב אל האיש והרעים בשלישית. "בוקר טוב לך!"

מתיבתא אור החיים

שמסר נפשו על הדבר והפקיר עצמו בשני עולמות, יכול הוא לטעון יותר משאר אחיו. לפי זה מובן מדוע התוודע יוסף אל אחיו רק לאחר הטענה השניה על חשש מיתת יעקב, משום שהזכרת הערבות לא היתה כלל טענה שבגללה על יוסף להשיב את בנימין, אלא התנצלות מדוע נכנס לטעון יותר מאחיו, ורק כשהזכיר את הסכנה לחיי אביו, לא היה יכול יוסף להתאפק. ג. בלבב חכמה (עמ' צח) מתרץ, שהנה מובא בגמרא (מכות יא:) שנידוי על תנאי צריך הפרה ודבר זה נלמד מיהודה, וקשה שאם כן מה היתה טענת יהודה ליוסף שישלח את בנימין מחמת ערבותו ליעקב, הרי יאמר לו יוסף שיפר את נידויו, ועוד, שאם נידוי על תנאי צריך הפרה, אזי גם אם יקיים את תנאו יהיה עליו להפר את הנדר. ואם יטען יהודה שחושש שיעקב לא ירצה להפר לו את הנידוי, מה טענתו על יוסף, הרי יאמר לו יוסף שאם אביו אינו חס עליו, מדוע שהוא יחוס עליו. אמנם לפי דברי רבינו מיושב, שכשיגיד יהודה לאביו שנאנס ולא היה יכול להציל את בנימין, לא יתאכזר אליו יעקב ויתיר את נידויו, ולכן טען יהודה את הטענה השניה שחושש לסכנת מות אביו.

אביו. ויישבו בכמה אופנים:

א. השפת אמת מיישב, שצערו של אביו היסב ליהודה צער גדול יותר מכך שלא ימלא את ערבותו ויפסיד שני עולמות, והראה זאת ליוסף, כדי שיראה כמה גדול בעיניו הצער על אביו, אולי גם בליבו תתעורר רחמנות על אביו. ב. הצבי והצדק מתרץ, שעיקר טענת יהודה היתה רק שלא יהיה צער לאביו, ואילו טענתו שערב לבנימין, לא באה אלא רק כדי לתת טעם מדוע נכנס לטעון יותר משאר אחיו, שמכיון

כתב רבינו (בראשית מד לד): **כי איך אעלה וגו'. פירוש בלא טעם האמור שאמר וחטאתי וגו' איך אעלה וגו'. ועוד אולי שנותן טעם למה שאמר בתחלה הננו עבדים גם אנחנו וגו', כי איך אעלה וגו' פן אראה ברע, וכשלא יעלו כולן לא יראה וגו'. עוד יכוין להשיב לטענת אשה חכמה ששלח יואב לדוד (שמואל ב' י"ד) כי קמה המשפחה להרוג את מכה אחיו ותמיתהו בנפש אחיו וגו', והנה הוא הנדון שלפנינו כי כשיגיד יהודה לאביו כי אנוס הוא ואינו יכול להציל בנימין מיד המלך פשיטא שלא יתאכזר יעקב וישכל גם שניהם יהודה ובנימין ויתיר לנידויו של יהודה, לזה אמר טענה שנית כי איך אעלה וגו' כי חושש לסכנת מות אביו:**

מבואר מדברי רבינו, שטענת יהודה היתה שחושש למיתת אביו אם בנימין לא ישוב עמו. ומקשה השפת אמת (ויגש תרי"ב), שהרי טענת איבוד עולמו היא טענה חזקה יותר מאשר צערו של אביו. והצבי והצדק (פאנט) מוסיף להקשות, שהרי הוא סותר דבריו, מפני שמטענתו הראשונה שאמר (לעיל פסוק לב) 'כי עבדך ערב את הנער', משמע שדאגתו היא על איבוד עולמו שלו, ואילו כאן הוא אומר שדאגתו היא לשלום

גם אתם זכותם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כבוד מערכת "ובחרת בחיים"
שלום וברכה,

ברצוני לשתף אתכם בסיפור מרגש בזכות לימוד פירוש ה"אור החיים" הקדוש, מתוך תקווה שחיוזוק זה יעודד אחרים לקבל על עצמם את הסגולה המיוחדת הזו.

לפני מספר חודשים, יצא לי לקרוא בחוברת אוצר פניני החסידות את המדור שלכם, ושם נתקלתי בסיפור על כוחו של לימוד פירוש ה"אור החיים" הקדוש על הפרשה, דברי החיוזוק הללו נגעו לליבי במיוחד, כיוון שבאותה תקופה הייתי במצב בריאותי מדאיג מאוד. עברתי תקופה לא פשוטה, עם חששות כבדים וחוסר ודאות לגבי מצבי הרפואי.

המילים שקראתי הדהדו בי, והחלטתי בלי נדר לקבל על עצמי ללמוד בכל שבוע את פירוש ה"אור החיים" הקדוש. זה היה במוצאי שבת, וכבר למחרת בבוקר - ביום ראשון - ראיתי בעיתון פרסום על מבצע מיוחד על סדרת ספרי "אור החיים". ראיתי בכך סימן משמיי, וכעבור ימים ספורים רכשתי את הסדרה.

התחלתי ללמוד בהתמדה, משתדל להבין ולהעמיק בדבריו הקדושים של ה"אור החיים" הקדוש. הרגשתי כיצד הלימוד הזה נותן לי כוחות, מחזק את נפשי, וממלא אותי באמונה וביטחון. כעבור זמן מה, ניגשתי לבדיקת MRI, בדיקה שביצעתי באופן קבוע למעקב רפואי. לא תיארתי לעצמי שאקבל חדשות כה מפתיעות: הרופאים גילו שיפור משמעותי במצבי - כזה שלא היה כבר תקופה ארוכה!

ההתרגשות הייתה עצומה. אני מאמין בלב שלם שזהו לא מקרה, אלא כוחו העצום של לימוד התורה, וזכותו של ה"אור החיים" הקדוש שעמדה לי. אני כותב לכם מתוך תחושת הודיה גדולה לה', ומתוך רצון לחזק אחרים שזקוקים לישועה. אין ספק שבדברי הצדיקים אמת - לימוד פירוש ה"אור החיים" הקדוש הוא סגולה נפלאה, ואני קורא לכל מי שנמצא במצוקה, גשמית או רוחנית, לאמץ את הלימוד הזה ולראות ישועות. תודה לכם על פועלכם בזיכוי הרבים, יהי רצון שתמשיכו להפיץ את אורו של ה"אור החיים" הקדוש בקרב עם ישראל.

בברכה ובהערכה,
חיים ל.

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

